

II d
218

BONUM OMEN
NOVI CONSULIS,

MS 988a

b. e.
REQUISITA
FELICITATIS
POLITICÆ,

ad d. 24. Aug. M DC LXXXIII.
IN GYMNASIO ZITTAVIENSI

SOLENNITER EXPOSITA,
DIVERSARUMQ; PATRIARUM EXEMPLIS COMMENDATA:
PUBLICE INTIMAT

CHRISTIANUS WEISE, RECT.

Laudabunt autem

NICOLAUS HETLING, REVAL. LIVON.
APPARATUM BELLICUM.

BARTHOLOMÆUS Strahlborn/ REVAL.
TERRÆ FOECUNDITATEM.

HERMANNUS DUNTE, REVAL.
MERCATURAM ET NAVIGIA.

JOH. MARTINUS Lochmann/, LIPSIENSIS.
ERUDITIONEM.

BALTHASAR Möller/ WITEBERGENSIS.
RELIGIONEM.

JOH. MARTINUS Schwabe/ ANNEBERGENSIS.
REM METALLICAM.

ERNESTUS FRIDERICUS Sultmann/ ROSTOCH.
SERTUM VELUT ROSACEUM.

*E SUPRA DICTIS LEGUM BENEFICIO
COMPLICATUM.*

His porro accedent

Elegiacis Versibus observantiam testaturi

PROLOGUS JOH. PHILIPPUS Meuer/ Zite.
EPILOGUS JOH. ELIAS Weise/ Weissenfels.

ZITTAVIÆ,

Typis Michaelis Hartmanni.

AD GYMNASII PATRONOS
EPIGRAMMA.

Dum diversa suos commendat Patria Natos,
Quos juvat in nostro fructificare solo;
Felices equidem licet exclamare labores,
Quo magis à vario teste probatur opus.
Scire tamen vultis, maneant quæ commoda Zittam,
Si redeat studiis turba posita domum?
Undiq; vos recolent, decernent undiq; grates,
Atq; preces pietas haud peregrina dabit.
Et quia fraternum Schola gestit jungere nexum,
Invenient fratres pignora vestra novos.
Zittani crescunt, bene sic cupiente Magistro:
At simul augmento nulla propago caret.
Omne bonum cupido sese communicat Orbi:
Sint bona vestra, tamen publica ut esse queant.

Hinc legem velut abiit consuetudo, multis ab-
hinc annis recepta, ut quoties in Curia No-
bilissimus Magistratus Novum Consulem,
novumq; inter Patres conscriptos Ordinem
indeptus est, Gymnasium velut Posteritatis & imprimis
Curiae plantarium, suo plausu felicitatis omen, ac
obsequii tesseram soleat offerre. Tantoq; firmitus in-
haesisse videntur huic consuetudini tum Docentes
tum Discipuli, quod nunquam defuerint Auditores
& Hospites ad excitandam vel comprobendam hanc
industriam paratissimi. Cum igitur praesens etiam
annus hanc vovendi & declamandi materiam nobis
reddidisset, animoq; simul obversaretur publica haec
calamitas, quae non Austriam modo vicinasq; Vien-
nae Provincias, sed universum corpus, cuius Austria
membrum est, insigni terrore complevit: facile po-
teramus inclinare in id argumentum, ut praecipua FE-
LICITATIS POLITICAE Requisite, disputationi-
bus in variam opinionem abeuntibus, illustrarentur.
Sive enim haec meditatio praeteritorum annorum feli-
cem memoriam refricare videtur, quid ad preces pro
futura prosperitate fundendas commodius? Sive e-
tiam sic manuduci debent Oratoriae Studiosi, ut, dum
verbis & formulis inhiant, Rerum simul praestantissi-
marum curioso studio sensim abripiantur, quid pe-
titam hanc est Politicis quaestione solidius? Certum Practi-
cam Disciplinam nemo attinget feliciter, qui Finem
prius non cognoverit: ac cum ipse Finis est multis con-
sistat partibus, de singularum praerogativa sedulo di-
spiciendum est, ne, dum boni minoris curam tenemur,
majus aliquod interim negligamus, vel cum publica
necessitas alterius jacturam urget, inter duo bona, id
re-

retineamus, quod minus est. Dicitur verò non potest,
quantam ubiq; laudem habeat Eloqventia Civilem do-
ctrinam illustrata. Quippe nemo sibi discit, sed Reip.
ac nullus in ordine discentium reperitur, qui, si vel ma-
ximè obscurum, aliquem tamen in Civitate locum sibi
non promittat: ut proinde felicissimam hic Eruditi-
onem invenisse videatur, qui ad Praxin respicere, Vi-
tæq; civilis naturam perlustrare didicerit prius, quàm
aetas & officium hujus sedulitatis specimina requirat.
Et in eò quidem sequor Rhetoricam Aristotelis,
quicquid alii judicent, quibus ab omni antiquorum
Oratoria videor quàm alienissimus. Nam ut hoc lo-
co probare liceat, neminem minus sectari vel Aristo-
telem vel Ciceronem, vel omnes Rhetoricæ artis
Scriptores, quàm qui eorundem Nomina quàm maxi-
mè jactitant, scriptis quoq; ad unguem ediscendis
incumbunt; ante omnia firmissimum hoc principium
mihi concedendum postulo, id proposuisse Veteres,
quod Orationibus in Civitate tum necessariis suffice-
ret: ut si quando Præceptorem defereret Discipulus, is
pro Regularum amplitudine nihil esset reperturus,
cui aptare non posset universalem hanc facundiæ nor-
mam. Inde cum Aristoteles in sua Græciâ, ad statum
Democraticum accommodata, necessariam intellige-
ret eloqventiam, tum in publicis Consultationibus,
ubi ad unum consensum redigi debebat multiceps bel-
lua, vulgus; tum in publicis Judiciis, ubi vel ad pœnam
quis erat condemnandus, vel ab eadem absolvendus,
idq; suffragio populi, variis Oratorum blanditiis de-
mulcendi: non solum docebat, quibus sermonum ar-
tificiis utraq; facundia posset comendari, sed etiam id
singulari studio exequebatur, quibus argumentis &
fundamenta Utilitatis in consultando, & principia Ju-
stitiæ in judicando possent observari. Ut non imme-
rito magnus hic Scriptor in Rhetoricis videatur ^{πολιτ.}
^{κώτερον} quàm ubi ex professo attingit Politicam. Ast si
nostro nunc Seculo resurgeret Aristoteles, ac quan-
tum

tum inverſa fuerit loqvendi neceſſitas, qvo pollebat acumine, penſitaret; talem ſine dubio nobis Rhetoricam præſcriberet, quæ tum Oratores Eccleſiaſticos in Templo, tum Politicos in congreſſibus ſive Aulicis ſive Civilibus, tum Doctores & Studioſos in Cathedra redderet eloqvientes. Eam verò abſurditatem, quantum ego quidem auguror, nunquam eſſet admiſſurus, ut qui è Rhetorica Scholaſtica vix balbutire didiciſſent, ad Oratoriam Eccleſiaſticam ſpecie velut diſtinctã, qvin imo ad Oratoriam Politicam novis itidem præceptis abſolutam, h. e. ab uno piſtrino in alterum detruderentur. Neq; diſſimulare poſſum, id à me multis jam annis agitari, ut Auditores mei Rhetoricam nanciſcantur, ut ita loqvar, univerſalem, quæ non minus inſtruat homines ad Scholam natos, quam Viros etiam informet ad Eccleſiam vel Politiam deducendos. Et fortasſe Deus ſuam largietur gratiam, ut, quod ſparſis paginis sæpe monitum fuit, ordinem publica luce non indignum indipiſcatur. Interim noverint, qui hæctenus ſub informatione mea ſucceverunt, primam & ultimam meam ſubinde exaudiri adhortationem, diſcerent loqvi. Sic inveniunt futuri Theologi, quod jam in Schola cum fructu exercent: quibus quidem velut per tranſennam oſtenditur, quid à Paraphraſi, quid ab Amplificatione per Conſectaria ſit ſperandum, & quæ ſubſidia utrinq; veniant tum à Philologia, cum verborum vim volumus aſſequi, tum à Theologia, cum genuinum ſenſum vel judicare vel interpretari jubemur.

Neq; ſolum admonentur eloqvientiæ Cathedra-
lis, quam in publico templo ſolenniter exercere de-
beant Concionatores, ſed cogitare ſimul diſcunt, lo-
qvendum eſſe, tum in Copulationum & Baptisma-
tum Ceremoniis, tum in Confefſione valentibus &
ægrotantibus indulgendâ, tum præcipuè in quâlibet
παδείξει, επαγορεύσει, & παρακλήσει, quam Spiritualis Pater ſuo
debet Filio.

Eti-

Etiam Politici rogantur, velint apertis oculis Vitam inspicere civilem, quid publicè loquantur Viri ad Remp. progressi? quid in solennitatibus Aulicis, quid in Conventibus reliquorum decor & consuetudo postulet? quibus fontibus Propositionem h. e. argumenti explicationem, quibus Insinuationem, h. e. blanditias argumenti condimenta debeant? & quando in duas quasi classes hæc eloquentia separatur floridam seu Juvenilem, & seriam Viris maximè decoram, nullum deserit nostra Manuctio. Partim enim ad Historias, ad Emblemata, ad Sermonum argutias, ad curiosos ingeniorum lusus invitantur, quibus velut parergis oratio sæpe luxuriam acquirat seculo non ingrata; partim è rivulis Ethicis & Politicis h. e. è solidioribus Honesti & Commodi fundamentis ea probare discunt, quæ cum applausu aliquando videntur Audientibus commendanda. Imprimis vero quid Complimenta, politissimum Sermonis genus, apud homines efficiant, quibusq; tum connexionibus, tum judiciis Aulicis hoc mysterium absolvatur, non theoreticè, ut ea sciant scire Præceptorem, sed practicè, ut quantum proprii valeant humeri, singulis septimanis pateat, demonstrari & exerceri solet. Nimirum sola Novellarum lectio sese diffundit in infinitam Exemplorum copiam, si, quoties solennitatum injicitur mentio, periculum Auditores faciant, quid dici, quid responderi in his Conventibus debuerit? nec solum de Verborum ordine, ac perspicuo nitore, sed magis etiam de judicio & cautione h. e. de Moribus Oratoriis, nonnulla moneantur.

His addere consuevi tertium facundiæ genus, quod nomino Scholasticum, quia non nisi in Scholis & Academiis viget, nec temerè colitur extra Cathedram. Dum enim proponuntur quæstiones sive suis rationibus probandæ, sive etiam in varias Opinionum partes ventilandæ, omnibus scientiis accedit eloquentia, nec facilè quis Examinatori mutum offeret

Re-

Respondentem, qui tantas sermonum varietates rerumque non contemnendam copiam effundere serio didicit. Spectabat ad hunc scopum Theologia nostra loquens, ut appellabam, cum explicaturus Hutteri Compendium, nostris studiis inunctum, Theses Locorum principales eruerem, easque rationibus & Confectariis illustratas Oratorio stylo convestirem. Eo facit Politica loquens intra privatos Parietes saepe tum ad meditabundam, tum ad extemporalem Eloquentiam directa. Quin & hujus farinae sunt Declamationes, quas in aperto Auditorii Majoris pegmate, Literarum Promotoribus & Amicis consecrare cupiunt Juvenes morum & artium studio non postremi. Dum vero his exercitiis mei detinentur id equidem fateor, talium Orationum in vita civili levem fore necessitatem: at sufficit hoc Rhetorices adminiculo viam sterni ad disciplinarum intimiorem notitiam, quam multi ad silentium Pythagoricum detrusi, vix acquirunt dimidiam, quia, quid acquirerint, externo verborum testimonio non declarant. Sane si verbis & rebus probe fuerint culti, crescente judicio, crescet etiam loquendi copia, & in omni conversatione patebit, nugae non fuisse Scholasticorum exercitationes, unde linguam habeant adeo expeditam. Sed de his & aliis ad Oratorium Studium pertinentibus tum ex professo dicetur, cum ad Typographum festinabit Oratoria mea, viginti jam annorum experimentis varie tentata. Jam enim maturare volentem negotia plusquam quotidiana reddunt tardiores: nec est, cur festinando caecos pariam catus. Proinde ad rem venio, cujus gratiam publicatur haec praescriptio. Et postquam ad ipsum diem Bartholomaeo sacrum, horis pomeridianis Patronos & Fautores Schola nostra cupit amplecti, quam par est observantiam & amicitiam rogamus, velint Favorem saepe comprobatum, nunc etiam benevolo accessu testari, sedulosque & pios Juvenum animos, in studiorum

cur-

OK 77d 218

curfu probè excitatos, five confirmare, five ad ulte-
riora stimulare. Constat in vicem officiorum &
servitiorum promptitudo, nec ingratos polliceor be-
neficii deprædicatores, si quivis Zittanam gratiam
Patriæ suæ commendaverit. Quod reliquum est, ne
omitti nunc videatur devotio, tum Ecclesiasticis tum
Scholasticis & domesticis congregationibus injun-
cta; Clausulam imponet Cantilena publicum Eccle-
siæ Statum, & præcipuè Potentissimi Nostri ELE-
CTORIS præsentem fortunam devotè complexa.

^{1.}
Gott wende dich von deinem Grimme
Zu Trost der lieben Christenheit/
Die nochmals mit betrübter Stimme/
Nach deiner Gnaden-Hülffe schreyt
Diweil des Türcken Macht und List
Nach Christen-Blute durstig ist.

^{2.}
Gedencke HErr an deinen Nahmen;
Wir nennen uns auf deinen Sohn;
Nun troset der verfluchte Samen/
Der, bleht sich auf und spricht uns
Hohn/
Als hätten wir die Zuversicht
Auf einen schwachen Gott gericht.

^{3.}
Erschrecke den verdainten Hauffen
Durch einen Blitz und Donnerschlag
Damit er in sein Land entlauffen
Und seinen Spott beseuffen mag/
Du bist ein Gott von Rath und That
Der nirgend seines gleichen hat.

^{4.}
Wiewol wir haben böse Sache;
Wer muß die Sünde nicht gestehn?
Allein der Feind sucht keine Rache/
Daß wir auf solchen Wegen gehn/
Vielmehr entbrennt der Eyser-Geist/
Das Jesus unser Heyland heist.

^{5.}
Denselben schändet dieser Sünder
In seiner schändden Sicherheit/
Drum schleppet er die armen Kinder
Recht in des Satans Dinstbarkeit/
Da man das Lügen-Reich vermehrt/
Und Gottvergeßne Greuel hört.

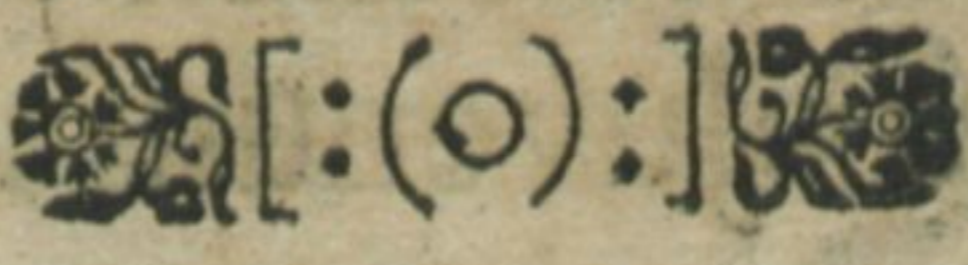
^{6.}
Nun mach es HErr nach deinen Willē/
Gieb nur/ was gut und selig ist/
Du kanst ja Wind und Wasser stillen/
Weil du ein HErr des Wetters bist.
Sprich: nur ein Wort, durch deinen
Sohn
So tragen wir den Sieg davon.

^{7.}
Ach laß dir unsern Zug gefallen/
Der wieder solche Feinde geht/
Und laß die frohe Post: erschallen/
Daß man im besten Vorthel steht/
Denn wer sich bloß auf dich verläßt/
Der hat das erste Jubel-Fest.

^{8.}
Indessen steh mit deinen Kräfte
Dem Landes-Vater gnädig bey/
Daß er in allen Kriegs-Geschäfte
Ein Zeuge deiner Allmacht sey.
Ach lieb Jhn also/ wie Er liebt/
Gieb Jhm/ was er dem Volcke giebt.

^{9.}
Also wird Ruhm und Preiß erklingen/
So weit man deinen Nahmen hört:
Man wird den schönen Sieg besingen/
Der Gottes Feinde mächtig stört.
Gott ist mit uns / so heist das Wort/
Das jagt den Satan selber fort.

P. P. Zittavia è Gymnasio d. 23. Aug. MDCLXXIII.

107

110

Scire ta
 Si
 Undiq;
 At
 Et quia
 Inv
 Zittani
 At
 Omne l
 Sir

PATRONOS

M.A.

commendat Patria Natos,
 ostro fructificare solo;
 et exclamare labores,
 io teste probatur opus.
 quæ commoda Zittam,
 olita domum?
 ent undiq; grates,
 peregrina dabit.
 it jungere nexum,
 vestra novos.
 oiente Magistro:
 a propago caret.
 mmunicat Orbi:
 publica ut esse qveanr.

